

Wiesława Gierańczyk, Wienczysław Gierańczyk

Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu

**PREFERENCJE EDUKACYJNE MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO**

*EDUCATIONAL PREFERENCES OF SCHOOL CHILDREN IN RURAL
AREAS OF THE KUJAVIAN-POMERANIAN PROVINCE*

Słowa kluczowe: aspiracje edukacyjne, aspiracje zawodowe, młodzież gimnazjalna, obszary rolnicze, strefa podmiejska

Key words: educational aspirations, professional aspirations, junior high school, agricultural areas, suburban areas

Synopsis. Ukazano zróżnicowanie planów edukacyjnych i aspiracji zawodowych młodzieży gimnazjalnej z obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego na tle ich środowiska rodzinnego. Szczególną uwagę zwrócono na wykształcenie i zawód rodziców. Badaniami objęto obszary wiejskie zróżnicowane funkcjonalnie, tj. strefę podmiejską Bydgoszczy i Torunia oraz obszary typowo rolnicze w 2009 r.

Wstęp

W dyskusji toczącej się wokół polskiej wsi, co pewien czas pojawia się wątek dotyczący młodego pokolenia. Jego kolejne roczniki wchodząc w wiek produkcyjny, zderzają się z powszechnie znanymi problemami: krytyczną sytuacją rolnictwa i brakiem miejsc pracy poza nim, trudniejszymi niż w mieście warunkami życia. Jednocześnie zacieranie się różnic między miastem i wsią (w tym, dotyczy to także potrzeb oraz wyobrażeń o powodzeniu życiowym), podnosi poziom aspiracji u młodzieży wiejskiej [Moskal 2002].

Szczególnym elementem aspiracji jest odczuwanie pragnienia (lub brak) czynnego uczestnictwa w przeobrażaniu otaczającej rzeczywistości. Od tego, w jaki sposób jednostka widzi swoje przyszłe miejsce w życiu społecznym, tj. czy postrzega siebie jako podmiot zmian, czy jako przedmiot oddziaływań zależą plany edukacyjne. Edukacja i kultura nadają kierunek ludzkiemu myśleniu i działaniu, inspirują do zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych człowiekowi do aktywności.

Zdolność jednostek oraz krajów do odnoszenia korzyści tworzącej się gospodarki opartej na wiedzy, zależy w dużym stopniu od ich kapitału ludzkiego. Jakość kapitału ludzkiego, warunkująca proces przechodzenia gospodarki i społeczeństw na wyższe etapy rozwoju, zależy od: wykształcenia, umiejętności, talentów i zdolności jednostek w sferze kompetencji zawodowych i aspektów socjoekonomicznych. Dlatego rządy w coraz większym stopniu dbają o podniesienie poziomu kapitału ludzkiego. Jednym z najważniejszych sposobów realizacji tych zamierzeń jest edukacja. W każdym społeczeństwie ludzie wykształceni, rozumiejący zachodzące wokół nich zjawiska i dobrze poinformowani mają przewagę w wielu płaszczyznach życia, tj. mają lepszą pracę, są lepiej wynagradzani, mają lepszy dostęp do kultury, lepiej chronią swoje zdrowie i mogą lepiej zadbać o dobrą przyszłość dla swoich dzieci [Polska w drodze... 2002].

Potrzeby edukacyjne wyrażają pragnienie jednostki do zdobywania wiedzy, informacji i kwalifikacji, jako wartości społecznej (dla prestiżu, spełnienia marzeń, aspiracji klasowych i indywidualnych) oraz dla realizacji innych potrzeb socjopsychicznych (np. potrzeby psychicznych posiadania pracy i wartości materialnych).

Aspiracje edukacyjne pozostające w ścisłym związku z aspiracjami zawodowymi [Gierańczyk, Gierańczyk 2010], to pragnienie osiągnięcia znaczącego poziomu wykształcenia i dążenie do wykonywania zamierzonego zawodu [Sack, Iwańska 1999].

Wczesniejsze badania zamierzeń edukacyjnych młodzieży wiejskiej wskazują, że aspiracje osiągnięcia kwalifikacji zawodowych i zdobycia wykształcenia są coraz wyższe [Łoś 1972, Szafraniec

1999, Domalewski 1999, Piotrowicz 2000]. Jednakże, pomimo iż edukacja w Polsce odrabia braki kulturowe i edukacyjne we współlistnieniu z krajami Europy Zachodniej, to na terenach wiejskich występują specyficzne bariery i utrudnienia w realizacji tych zamierzeń [Zabłocki, Sobczak, Piszczek, Kwiecińska 1998, Golinowska 1997, 1998, Raport o rozwoju... 1998, Gutkowska, Ozimek 2003].

Skupiając uwagę na aspiracjach edukacyjnych młodzieży wiejskiej, która w odróżnieniu od dzieci mieszkających w mieście, ma w ogólnym przekonaniu ograniczony dostęp do ośrodków kształcenia, autorzy artykułu podjęli próbę zbadania, czy do czynników determinujących te zamierzenia, należy położyć geograficzne względem wiodących w regionie miast, stanowiących centra kulturalno-oświatowe i gospodarcze.

Metodyka i zakres badań

Głównym etapem procesu badawczego było opracowanie podstawowego narzędzia badań w postaci kwestionariusza ankiety. Po wykonaniu badań pilotażowych i zweryfikowaniu poprawności przygotowanego narzędzia w 2009 r. przeprowadzono analizę planów edukacyjnych młodzieży gimnazjalnej i jej zamierzeń w zakresie budowania przyszłego rynku pracy na terenie gmin wiejskich, położonych w środkowej i południowej części województwa kujawsko-pomorskiego. Zróżnicowanie dominujących funkcji i położenie wytypowanych jednostek administracyjnych względem Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego (BTOM) stanowiło podstawę ich podziału na obszary podmiejskie charakteryzujące się dużym stopniem zurbanizowania (Białe Błota, Zławieś Wielka) i typowo rolnicze (gminy: Baruchowo, Chocień, Inowrocław i Piotrków Kujawski). Podstawą analiz były poprawnie wypełnione przez 390 uczniów kwestionariusze, spośród których ok. 1/3 stanowili uczniowie z obszarów podmiejskich i 2/3 z obszarów rolniczych. Wśród ankietowanych nieznacznie przeważały dziewczęta (54%). Analizy materiału źródłowego dokonano w oparciu o metody statystyczne, takie jak: test chi-kwadrat, współczynnik korelacji liniowej Pearsona, test istotności t-Studenta oraz podstawowe miary statystyczne: wskaźniki struktury, miary tendencji centralnej oraz miary rozproszenia.

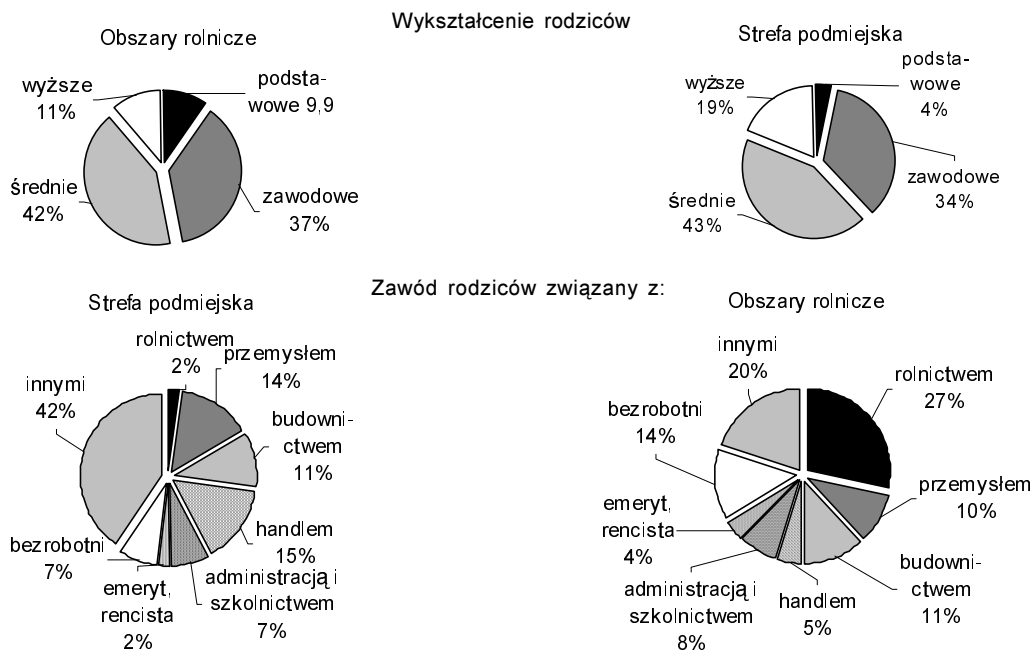
Środowisko rodzinne ankietowanych

Wybór szkoły i zawodu jest bardzo ważnym krokiem w życiu każdego człowieka. Decyzja ta ma wpływ nie tylko dla samej jednostki, ale dla całego społeczeństwa, w którym ma ona żyć i pracować. Zasadniczo wpływają na nią trzy środowiska społeczne: rodzinne, szkolne i rówieśnicze. W wieku szkolnym szczególnie rolę w tym względzie przypada rodzinie, która jest podstawowym i chronologicznie pierwszym środowiskiem kształtującym osobowość, najczęściej decydującym o całej jego linii życiowej [Sokołowska 1967]. Doświadczenia uzyskiwane w rodzinnym środowisku kształtują samoocenę jednostki, jej wartości i postawy wobec życia, czyli osobowość i system wartości dziecka, które to czynniki decydują o jego życiowych dążeniach [Beavers za: Jelonekiewicz 1995].

Decydujący wpływ rodziny na wybór szkoły i zawodu przez dzieci mają zwłaszcza rodzice [Hurlock 1985], którzy kierują rozwojem dziecka, stymulują jego rozwój i pomagają w rozwoju aspiracji. Wpływ ten może mieć charakter pozytywny, jak i negatywny. Pozytywny będzie polegał na udzielaniu rad, doborze lektur, rozwijaniu zainteresowań oraz wysuwaniu własnych aspiracji, które w efekcie mogą doprowadzić do prawidłowej decyzji odnośnie wyboru dalszej drogi kształcenia. Rodzice mogą też przedstawić swoim dzieciom najbardziej korzystny profil kształcenia. Negatywny wpływ rodziny wynika najczęściej z nierealnych ocen możliwości i uzdolnienia swoich dzieci lub braku zainteresowania ich przyszłością.

Wpływ na kształtowanie się aspiracji edukacyjnych i zawodowych mogą mieć też warunki wewnątrzrodzinne. Zdaniem Sokołowskiej [1967] „(...) nasiąkanie sferą określonego zawodu i modelu życiowego w kręgu rodzinnym, nierzadko determinuje przyszłość dziecka i wpływa na wybór zawodu, pozycję społeczną kobiety, stosunek do małżeństwa”. Badana grupa młodzieży w zdecydowanej większości pochodziła z pełnych rodzin (87,9%), głównie jednopokoleniowych (76,9%), przy czym strefa obszarów wiejskich o charakterze rolniczym, charakteryzowała się bardziej „tradycyjnym” modelem rodziny. Na tych obszarach mniejszy odsetek badanych wywodził się z rodzin niepełnych (10,4 w porównaniu do 12,5% w strefie podmiejskiej), większa była też przeciętna liczba dzieci w rodzinie (analogicznie 2,7 oraz 2,3), a także odsetek rodzin wielopokoleniowych (23,7 oraz 21,4% – rys. 1).

Często za miernik poziomu kulturalnego, jaki występuje w danej rodzinie uważane jest wykształcenie rodziców [Ostojski 2009]. Jest ono również jednym z istotnych czynników składających się na aspiracje edukacyjno-zawodowe młodzieży, związane z przygotowaniem do podjęcia odpowiedniej pracy w określonym zawodzie.

Rysunek 1. Wykształcenie i zawód rodziców respondentów w 2009 r.
Źródło: opracowanie własne.

W porównywanych obszarach widoczne były znaczne różnice w wykształceniu rodziców uczniów. W strefie podmiejskiej poziom wykształcenia jest wyższy. Wykształcenie podstawowe miało tylko 3,7% rodziców, a wykształcenie wyższe 19,0%. Na obszarach wiejskich jest to odpowiednio: 9,9 oraz 11,0%. Ponadto, wyższy poziom wykształcenia wykazywały matki respondentów niż ich ojcowie i prawidłowość ta dotyczyła obydwu obszarów. Z przeprowadzonych badań wynika wysokie podobieństwo poziomu wykształcenia obojga rodziców. Współczynnik korelacji liniowej Pearsona określający tę zależność, w obydwu badanych strefach kształtował się na poziomie 0,61.

Pomiędzy badanymi regionami występowały znaczne różnice w zakresie struktury zatrudnienia rodziców. Największe dysproporcje dotyczyły pracujących w rolnictwie, handlu oraz poziomie bezrobocia. W strefie podmiejskiej, w rolnictwie pracuje znikoma liczba osób (2,3% ogółu), w handlu 15,3%, a bezrobocie osiąga wartość 7,4%. Na rolniczych obszarach zatrudnienie w rolnictwie znajduje ponad 28% osób, w handlu tylko 4,6%, a bez pracy pozostaje aż 13,6% rodziców ankietowanych uczniów.

Przeprowadzone badania wskazują, że pomimo, iż w badanych regionach odmiennie kształtowała się struktura pracujących i wykształcenia rodziców respondentów, to zależności między omawianymi miernikami były podobne. Na całym badanym obszarze niedopasowanie pomiędzy wykształceniem rodziców respondentów, a wykonywanym zawodem występowało w przypadku pracujących w rolnictwie, administracji oraz pozostających bez pracy. Potwierdzone testem chi kwadrat (tab. 1) obserwacje wskazują, że rodzice respondentów z wykształceniem wyższym – rzadziej, niż wynika to z rozkładu teoretycznego, związani są z rolnictwem i przemysłem. Znacznie mniej było też w tej grupie rodziców bezrobotnych, a więcej pracujących w administracji. Z kolei rodzice respondentów z wykształceniem zawodowym i podstawowym – częściej, niż wynika z teoretycznego rozkładu, pracowali w rolnictwie, budownictwie i pozostawali bezrobotnymi.

Plany edukacyjne

Badania wykazały bardzo wysoką świadomość młodzieży województwa kujawsko-pomorskiego dotyczącą znaczenia wykształcenia. Wszyscy badani uczniowie, niezależnie od środowiska rodzinnego i grup społecznych, chcą kontynuować naukę. Znaczne różnice w zakresie planowanego poziomu wykształcenia są jednak widoczne przy uwzględnieniu typu regionu, z którego pochodzą młodzi ludzie. Podobnie, jak w przypadku parametrów świadczących o postępie gospodarczym, cywilizacyjnym i kultu-

Tabela 1. Struktura zawodowa a wykształcenie rodziców ankietowanych uczniów

Wykształcenie	Struktura zawodowa [%]															
	rolnictwo		przemysł		budownictwo		usługi niższego rzędu		usługi wyższego rzędu		emeryt, rencista		bezrobotny		inne działy	
	Wartości obserwowane (obs.) i oczekiwane (ocz.)															
	obs.	ocz.	obs.	ocz.	obs.	ocz.	obs.	ocz.	obs.	ocz.	obs.	ocz.	obs.	ocz.	obs.	ocz.
Podstawowe	2,5	1,7	0,8	0,9	1,2	1,0	0,3	0,6	0,0	0,6	0,5	0,3	1,7	1,0	1,2	2,1
Zawodowe	8,9	7,4	4,4	4,0	4,7	4,2	1,7	2,7	0,7	2,8	1,6	1,3	4,9	4,3	9,1	9,2
Średnie	8,4	8,7	5,5	4,7	4,4	4,9	5,1	3,2	2,4	3,3	1,3	1,6	5,1	5,1	10,1	10,8
Wyższe	0,8	2,8	0,4	1,5	1,3	1,6	0,5	1,0	4,7	1,0	0,3	0,5	0,3	1,6	5,2	3,4
Ogółem	20,7		11,1		11,6		7,6		7,7		3,7		12,0		25,6	

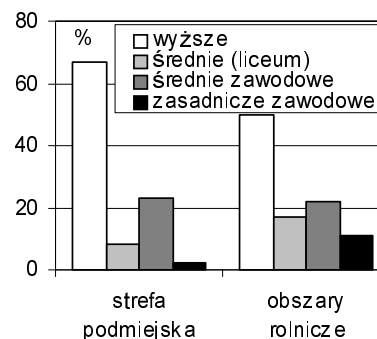
Źródło: opracowanie własne.

rowym, tak w zakresie planów edukacyjnych mniej korzystna jest, sytuacja w gminach oddalonych od centów metropolitalnych. O ile, młodzież ze strefy podmiejskiej BTOM wskazując w zdecydowanej większości (67,0%), że planuje ukończenie szkoły wyższej – dąży do ciągłego rozszerzania swych horyzontów myślowych, pogłębiania wiedzy, doskonalenia swych umiejętności, to na wiejskich obszarach rolniczych taki cel wyznacza sobie niespełna połowa uczniów. Przejawem gorszego postrzegania własnych perspektyw edukacyjnych młodzieży w terenach rolniczych jest 4-krotnie wyższy, niż na terenach podmiejskich, odsetek uczniów planujących zakończyć edukację na poziomie szkoły zasadniczej zawodowej (rys. 2).

Plany edukacyjne młodzieży zależą od wielu czynników, jednak wydaje się, że podstawowe znaczenie dla kształtowania aspiracji ma rodzina, która zdaniem Janowskiego [1977] stwarza pewien układ odniesienia do poziomu wykształcenia, doходу i stylu życia. Przeprowadzone badania wskazują, że droga edukacji młodzieży gimnazjalnej jest powiązana z sytuacją rodzinną, określaną przez wykształcenie rodziców – dzieci osób z wykształceniem podstawowym rzadziej planują naukę w szkołach wyższych niż dzieci osób legitymujących się dyplomem wyższej uczelni, ale zasadniczo planowane wykształcenie dzieci przewyższa poziom wykształcenia rodziców. Niewielkie różnice w poziomie zależności między wykształceniem rodziców a aspiracjami edukacyjnymi dzieci w strefie podmiejskiej i na obszarach rolniczych (współczynnik korelacji odpowiednio: 0,33 i 0,28), wskazują na postępujący od kilkunastu lat proces zmniejszania się luki edukacyjnej pomiędzy ludnością wiejską i miejską, zwłaszcza między młodszymi pokoleniami.

Wysokie aspiracje edukacyjne wynikają z przekonania rodziców i młodzieży o znaczeniu wykształcenia dla realizacji planów zawodowych i zamierzeń życiowych [Wojciechowska 2006]. Ponadto, rodzice często dokonują w stosunku do dzieci projekcji własnych aspiracji, które w odpowiednim czasie, z pewnych względów nie mogły być spełnione. Edukacja dziecka to inwestycja w kapitał ludzki, rozumiany jako zasób wiedzy fachowej, doświadczenia i umiejętności, oceniany z punktu widzenia stwarzanych możliwości uzyskiwania dochodów w przyszłości. Z socjologicznego punktu widzenia – każda rodzina pragnie wykształcić własne dzieci, z ekonomicznego punktu widzenia – nie zawsze możliwe jest to do zrealizowania.

Swoistym przełożeniem ekonomicznych możliwości inwestycji rodziców w edukację dzieci jest zawód przez nich wykonywany. Biorąc pod uwagę średni rozkład planów edukacyjnych respondentów stwierdzono, że zarówno w strefie podmiejskiej, jak i na terenach rolniczych, dzieci z rodzin niektórych grup zawodowych mają inne niż przeciętnie plany dotyczące wykształcenia. Na terenach podmiejskich tylko 43,1% uczniów, których rodzice związani są z pracą w przemyśle, chciałoby ukończyć studia wyższe. Ten poziom wykształcenia planuje osiągnąć nieco więcej uczniów, których rodzice związani są z budownictwem (56,1%) i rolnictwem (58,3%). Na obszarach rolniczych najniższe

Rysunek 2. Planowane wykształcenie młodzieży gimnazjalnej w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: opracowanie własne.

aspiracje edukacyjne wykazują uczniowie z rodzin, w których rodzice pracują w budownictwie (37,2%), rolnictwie lub przemyśle. Nadproporcjonalność kontynuacji nauki na studiach wyższych w stosunku do teoretycznego rozkładu, odnotowano u dzieci, których rodzice związani są ze szkolnictwem, urzędami i bankowością. Na całym badanym obszarze niepokojąco niskie są aspiracje młodzieży, której rodzice pozostają bez pracy. Poziom wykształcenia bezrobotnych pozwala domniemywać, że są to w znacznej części takie rodziny, w których wychowanie pozbawione jest elementów edukacyjnych, stymulujących rozwój intelektualny dziecka. W rodzinach bezrobotnych czasem obserwuje się obniżenie aspiracji edukacyjnych dzieci starszych, w związku ze stanem niepewności i zagrożenia. Bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, szerzące coraz większą nędzę w rzeszach robotniczych, wskazują w na doniosłość rodziny w kształtowaniu aspiracji edukacyjnych młodego pokolenia.

Aspiracje zawodowe

Analizując zamierzenia edukacyjne należy zauważyć, że zdobywanie wykształcenia odracza moment samodzielności ekonomicznej młodego człowieka, ale potencjalnie zwiększa jego szanse na uzyskanie pracy [Giermanowska, Raclaw-Markowska 2001]. Te aspiracje wytyczają w dużym stopniu karierę zawodową młodzieży. Respondenci zapytani o aspiracje zawodowe, wykazali duże zróżnicowanie i wymienili ponad 30 zawodów, które chcieliby wykonywać. Zdecydowanie najmniej uczniów wiązało swoją przyszłość z rolnictwem. Najczęściej młodzież chciała pracować w usługach, do wykonywania których nie jest potrzebne wykształcenie wyższe. Jednak w ujęciu przestrzennym struktura odpowiedzi na pytanie o planowany zawód znacznie się różniła.

W strefie podmiejskiej było proporcjonalnie więcej osób zamierzających pracować w rolnictwie, ale młodzież wykazywała zainteresowanie ogrodnictwem, nie zaś tradycyjnym rolnictwem. Na tym obszarze pracę w usługach po ukończeniu średniej szkoły zawodowej planowało podjąć 47,2% uczniów. Ten typ preferencji zawodowych był jeszcze wyższy na terenach rolniczych (67,0%), przy tym w strefie podmiejskiej najczęściej wymienianymi zawodami był informatyk i elektronik, a na obszarach wiejskich przeważały takie profesje, jak: fryzjer, kucharz lub kierowca-mechanik. Zarówno w strefie podmiejskiej, jak i na obszarach rolniczych, wymieniane były podobne preferowane przez młodzież zawody wymagające ukończenia szkoły wyższej – lekarz, nauczyciel, dziennikarz, z tego: na terenach podmiejskich tego typu zawody chciałoby uprawiać aż 42,7%, a na obszarach rolniczych plany takie miał tylko co czwarty uczeń.

Badana młodzież najczęściej odpowiednio korelowała swoje aspiracje edukacyjne i plany związane z przyszłą pracą. Ktoś, kto planował ukończenie szkoły wyższej nie chciał podejmować pracy jako kucharz lub fryzjer. Rozbieżności pomiędzy planami edukacyjnymi i odpowiadającymi typ planom zawodami nie przekraczały 5% wskazań. Ponadto, chociaż część badanej młodzieży wykazywała chęć kontynuacji zawodów rodziców, nawet o niższym prestiżu społecznym (np. murarz), to większość jednak wykazywała wyższe aspiracje edukacyjno-zawodowe niż ich rodzice.

Wnioski

Przeprowadzone badania wykazały zarówno różnice, jak i podobieństwa w zakresie zachowań i aspiracji edukacyjnych i zawodowych pomiędzy młodzieżą strefy podmiejskiej największych miast województwa kujawsko-pomorskiego a obszarami typowo rolniczymi. Wszyscy uczniowie szkół gimnazjalnych doceniają znaczenie wykształcenia w kształtowaniu swojej przyszłej pozycji na rynku pracy, jednak zauważa się nieco odmienny poziom aspiracji edukacyjnych na wydzielonych obszarach. Bardzo wielu młodych ludzi ze strefy podmiejskiej planuje uzyskać dyplom uczelni wyższej. Wykształcenie jest bowiem przepustką do wykonywania bardziej prestiżowych zawodów. Takie zawody są również preferowane przez osoby nie zamierzające studiować. Na obszarach rolniczych aspiracje edukacyjne są znacznie niższe, i bardzo duży jest udział młodzieży, która chce wykonywać w przyszłości zawód niewymagający wyższego wykształcenia.

Niezależnie od położenia geograficznego, warunki klasowo-środowiskowe, zwłaszcza wykształcenie rodziców, determinują plany zawodowe uczniów. Poczynione obserwacje na młodzieży gimnazjalnej województwa kujawsko-pomorskiego pozwalają stwierdzić wpływ „kapitału kulturowego” na aspiracje młodzieży. Studia nad błędnym kołem reprodukcji kulturowej w kształtowaniu odrębnych habitusów, stylów życia i więzi społecznych prowadził [Bourdieu 1979], który dowodził, że ludzie pozbawieni wykształcenia, pracujący w zawodach robotniczych, uwięzieni są w tym samym stylu życia. Przeprowadzone badania tylko częściowo potwierdzają te spostrzeżenia, gdyż często dzieci

chęcią osiągnąć wyższy poziom niż zajmowane przez rodziców miejsce w hierarchii społecznej. Zauważa się, że w różnych grupach społecznych, dążenia zawodowe dzieci są zróżnicowane, przy czym im wyższa pozycja społeczna rodziców, tym częściej młodzież wybiera zawody o wyższej randze społecznej. Tendencja do kontynuowania przez dzieci zawodów wykonywanych przez rodziców jest dostrzegalna, ale najczęściej dotyczy zawodów cieszących się dużym prestiżem społecznym. W innych natomiast grupach społeczno-zawodowych, plany zawodowe były bardziej zróżnicowane.

Podsumowując można stwierdzić, że uczniowie szkół wiejskich mają rozbudzone aspiracje związane z wykształceniem i przyszłą pracą. Mniejsze możliwości urzeczywistniania tych aspiracji w miejscu zamieszkania, zwłaszcza na terenach rolniczych, oddalonych od dużych miast, mogą być źródłem rozczarowań i narastającego poczucia marginalizacji. Troską całego społeczeństwa powinno być zniwelowanie wewnętrznych i zewnętrznych barier, utrudniających wiejskiej młodzieży podjęcie walki o równe szanse edukacyjne i start w dorosłe życie.

Literatura

- Bourdieu P.** 1979: *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Minuit, Paris.
- Domalewski J.** 1999: Orientacje życiowe młodzieży wiejskiej. *Wies i Rolnictwo*, nr 4, s. 121-133.
- Gierańczyk W. Gierańczyk W.** 2010: Aspiracje i plany edukacyjne młodzieży wiejskiej woj. kujawsko-pomorskiego. [W:] *Przemiany ilościowe i jakościowe w przestrzeni geograficznej* (red. P. Szmelińska-Pietraszek, W. Szymańska). Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk, s. 30-45.
- Giermanowska E. Raclaw-Markowska M.** 2001: Kim będziemy w swoich małych ojczyznach – kim będą nasze dzieci? *Polityka społeczna*, nr 3, s. 9-12.
- Golinowska S.** (red.). 1996: *Polska bieda*. IPiSS, Warszawa.
- Golinowska S.** (red.). 1997: *Polska bieda II*. IPiSS, Warszawa.
- Gutkowska K. Ozimek J.** 2003: Aspiracje edukacyjne mieszkańców wsi a możliwości realizacji. *Wies i Rolnictwo*, nr 2.
- Hurlock E.B.** 1985: *Rozwój dziecka*. PWN, Warszawa.
- Janowski A.** 1977: *Aspiracje młodzieży szkół średnich*. PWN, Warszawa.
- Jelonkiewicz I.** 1995: Dlaczego tak trudno jest badać rodziny. *Nowiny psychologiczne*.
- Łoś M.** 1972: *Aspiracje a środowisko*. PWN, Warszawa.
- Moskal S.** 2002: Młodzież wiejska Małopolski: uwagi o jej preferencjach, poglądach i systemie wartości. *Wies i Rolnictwo*, nr 3, s. 115-135.
- Ostojski J.** 2009: Aspiracje życiowe młodzieży polskiej i kanadyjskiej u progu XXI wieku. UP w Krakowie [www.wiedzaedukacja.eu/archives/category/artykuly/pedagogika-artykuly].
- Piotrowicz E.** 2000: Plany i perspektywy życiowe uczniów kończących szkołę podstawową na wsi. *Problemy Oświaty i Wychowania*, z. 8, s. 1-8.
- Polska w drodze do globalnego społeczeństwa informacyjnego*. 2002: Raport o Rozwoju Społecznym Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (red. W. Cellary). UNDP, Warszawa.
- Raport o rozwoju społecznym. Polska 1998. Dostęp do edukacji*. 1998: UNDP, CASE, Warszawa.
- Sack B. Iwańska E.** 1999: Poziom aspiracji edukacyjno-zawodowych uczniów średnich szkół niepublicznych. US, Szczecin.
- Sokolowska A.** 1967: *Stosunek młodzieży do jej perspektyw życiowych na podstawie badań dzielnicy Ochota w Warszawie*. PWN, Warszawa.
- Szafraniec K.** 1999: Wies jako miejsce niechciane. *Wies i Rolnictwo*, nr 4, s. 38-48.
- Wojciechowska M.** 2006: Wykształcenie jako wartość w świadomości dzieci i rodziców – analiza porównawcza. [W:] *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”* (red. M. Gwoździcka-Piotrowska, A. Zduniak). Wyd. Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań, s. 401-408.
- Zabłocki G., Sobczak M., Piszczek E., Kwiecińska M.** 1999: *Ubóstwo na terenach wiejskich północnej Polski*. UMK, Toruń.

Summary

The article presents the diverse aspirations and educational plans of junior high (gimnazjum) school students in rural areas of the Kujavian-Pomeranian province. The areas considered in the research were diverse in terms of their function: agricultural areas and suburban area. The analysis shows differences in the young people's views over the importance of education and of their professional plans.

Adres do korespondencji:

dr Wiesława Gierańczyk, dr Wieńczysław Gierańczyk
 Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
 Instytut Geografii
 ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń
 tel. (56) 611 25 60, (56) 611 25 72
 e-mail: wiesia@umk.pl